

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

*І.І. Степанова, М.Д. Сахненко
НТУ «ХПІ», Харків, Україна*

На сучасному етапі розвитку суспільства поглиблюється відповідальність університетів за формування нової генерації фахівців, здатних до ефективної праці в умовах стрімкого зростання інформативності новітніх технологій. В поточний час базова освіта забезпечується в процесі навчання у ВНЗ, а поглиблення знань в окремих галузях науки – в наступній спеціальній освіті. Результати наукового дослідження, вже здобуті самостійно, можуть скласти підґрунтя майбутньої дисертаційної роботи. Але при цьому за даними фонду фундаментальних досліджень США вища освіта і наука в Україні протягом останніх 10 років за сукупними показниками у світовому рейтингу перемістилася з 32 на 41 місце. Зниження якості підготовки людського капіталу почало безпосередньо впливати на втрату конкурентної спроможності країни у світі. Так, виробництво в Україні високотехнологічної продукції, яка створюється на основі нових знань, протягом 10 років зменшилось з 5,5 % до 4%. Саме цьому держава повинна до пріоритетних напрямків розвитку включити конкурентоздатність науки і передову освіту.

Відповідно до Болонської угоди у ВНЗ України передбачено три взаємопов'язані наскрізні цикли підготовки фахівців: бакалавр – магістр – доктор філософії (PhD). На жаль, третій цикл підготовки кадрів вищої кваліфікації залишився у класичному вигляді і не відповідає вимогам вищої кваліфікації за європейськими стандартами структурованих докторських програм. Традиційно, починаючи з 3–4 курсів студенти беруть участь у наукових дослідженнях кафедр паралельно з навчанням, що допомагає їм у надбанні важливих спеціальних навичок та компетенцій та надає шанс продовжити своє навчання у аспірантурі. Перехід на Болонську систему сприяє зближенню магістратури та аспірантури, оскільки магістратура повинна підготувати починаючого науковця до самостійної роботи, надати йому теорію та методологію наукових досліджень, ознайомити з дисциплінами, які підвищують шанс інтегруватись до міжнародних наукових програм. На жаль, таке зближення відбувається лише на папері, оскільки останнім часом рівень підготовки майбутніх науковців значно знизився, у магістерських конференціях бере участь невелика кількість майбутніх аспірантів. Аналіз успішності аспірантів першого року з філософії та іноземної мови виявив у більшості відсутність базових знань з цих предметів. І це має своє пояснення – з майже 600 магістрів НТУ «ХПІ» тільки 100 осіб забажало відвідувати курс «Сучасні філософські проблеми» та тільки троє з них вступили до аспірантури. І якщо мова іде про реформування аспірантури у завершальний цикл тріади, то підготовку і конкурсний відбір майбутніх вмотивованих науковців треба починати з магістратури. Підбір кандидатів треба проводити за чіткими критеріями, серед яких - навчання за міждисциплінарними програмами (філософія, іноземна мова, методика наукових досліджень), участь у наукових дослідженнях кафедр за фахом і магістерських конференціях, наявність принаймні однієї публікації та апробація наукової роботи. Саме такий підхід зможе зменшити кількість осіб, які випадково потрапили до аспірантури і були відраховані. Наприклад, таких було – у 2010р – 5% , у 2011р.- 8%, у 2012р. - 9%, у 2013р.- вже 14%.

Попри всілякі негаразди на шляху інтеграції у Європейський науковий простір ми вважаємо, що майбутній розвиток університетської науки не можна уявити без самовідданої праці молодих науковців, спроможних формувати та втілювати у життя інноваційну стратегію розвитку.